

Пътят напред – как да елиминираме телесното наказание

Предложение към държавните институции

Тази публикация е подготвена с финансовата подкрепа на програмата „Права, равенство и гражданство” на Европейския съюз. Цялата отговорност за съдържанието на тази публикация е на Института за социални дейности и практики и не може да се счита, че отразява гледната точка на Европейската комисия.

Счита се, че „телесното наказание” в България, макар и без да е изрично дефинирано в закон, де факто е напълно забранено. Едновременно с това обаче, телесното наказание все още е широко разпространено и социално приемливо и се прилага по различни начини и на различни места, като редица форми на телесно наказание въобще не се припознават като телесно наказание. Де факто наблюдаваме една колизия между това, което законът забранява и това, което се случва в ежедневието. Ето защо забраната на всички форми на телесно наказание трябва да бъде последвана от правилното прилагане и изпълнение на закона. **Важно е да се разясни концепцията на телесното наказание и всичките негови последствия, както и да се насърчи приемането на практиките на позитивната дисциплина.**

Злоупотребата с деца е рисков фактор за здравословно развитие, което предсказва много емоционални, психологически, поведенчески и междуличностни проблеми в юношеството и зрелостта (Crouch, Milner, & Thomsen, 2001; Felitti et al., 1998; Holden, 2010; Milner et al. 2010, Santini & Williams, 2011, Straus, 2000). Използването на телесното наказание има за цел да приложи физическа болка, за да дисциплинира или да коригира поведение, което се счита за неподходящо. До 90-те години на 20 телесното наказание се счита за приемлив дисциплинен метод, който не се е считал за злоупотреба (Durrant & Ensom, 2012). Последните изследвания обаче откриват връзка между историята на телесното наказание в детството и по-големия риск от появата на агресивно поведение, проблеми с обучението, престъпност и домашно насилие в зряла възраст (Durrant &

Ensom, 2012; Gershoff, 2013). В резултат на това, използването на телесно наказание срещу децата е рисков фактор за физическо насилие и според експертите е възприет начин на злоупотреба (Durrant & Ensom, 2012; Straus, 2000).

През 2002 г. Елизабет Гершоф извършва метаанализ на 88 проучвания за ефекта от "обикновеното" телесно наказание, като специално изключва проучванията за "злоупотреба" (т.е. действия, налагащи държавна намеса) [3] През 2008 г. констатациите бяха актуализирани и записани в доклад „Отчет за физическото наказание в Съединените щати: какви изследвания ни разказват за ефекта му върху децата” [4]. Мета-анализът показва силен консенсус за много отрицателни резултати на физическото наказание, включително ерозиралите връзки родител-дете, слабата интернализация на моралните стандарти, повишената детска агресия, насилие в по-късния живот и влошено психическо здраве. Дванадесет от изследванията разглеждат връзката на физическото наказание с психическите проблеми на децата, като тревожност и депресия, а осем изследват връзката му с проблемите на психичното здраве в по-късния живот. Без изключение, тези 20 проучвания разкриват, че физическото наказание е свързано с повишена вероятност от проблеми с психичното здраве. Тринадесет проучвания са изследвали антисоциалното поведение. В 12 от 13-те проучвания е установено, че физическото наказание е свързано с по-голяма вероятност с престъпно и антисоциално поведение. Същото почти единодушно (четири от пет) е намерено за изследване на връзката между физическо наказание като дете и по-късно престъпно поведение за възрастни.

След метаанализата през 2002 г. са публикувани редица други проучвания за физическо наказание, потвърждаващи тези нежелани резултати или асоциации. Например, лонгтитудално изследване в САЩ за дисциплинарните практики на над 2 573 родители с ниски доходи

установи, че "шамаросването" на едногодишни деца води до по-агресивно поведение и по-малко сложно когнитивно развитие през следващите две години дори след като фактори като: семейство, доходи и структурата им, раса и етническата принадлежност на майката, възраст и образование, както и детският пол са взети под внимание. [5]

Всички налични изследвания по темата доказват едно: няма никакви доказателства, че „един шамар” има положителен възпитателен ефект. За сметка на това има множество доказателства за вредите от „един шамар”

Проект „Ръцете горе”, изпълняван с финансовата подкрепа на ЕК по програма „Права, равенство, гражданство” цели:

- Подобряване на сътрудничеството, планирането и капацитета на различните публични институции да **адресират ефективно телесното наказание** на деца
- Насърчаване на **приемането на практиките на позитивната дисциплина** сред родители и настойници
- Повишаване на **информираността в обществото** за нуждата от елиминиране на телесното наказание над деца.

Водеща организация по проекта е АПДЕС (Португалия), а партньори са: Португалски католически университет; ИСДП (България); Камино (Германия); Университета в Аликанте (Испания), „Едно дете, един свят” (Гърция).

Дейностите по проекта най-общо могат да бъдат обединени в три работни пакета (РП):

Действие, насочено към държавата (РП 1)

Първият РП се фокусира върху изследвания и дейности по застъпничество. На първо място, той има за цел да се идентифицират и преодолеят пропуските в прилагането на националното законодателство за справяне с телесно наказание срещу деца чрез устойчиво изграждане на капацитет и планиране. Той също така има за цел да се подобри сътрудничеството между съответните заинтересовани страни чрез създаване на работна група от експерти по закрила на детето и разработване на насоки за ефективното прилагане на законите за забрана на телесното наказание над деца (чрез национални планове за действие, набор от застъпнически действия и обучения, ориентирани към заинтересованите страни). Най-накрая, се надяваме дейностите, включени в този РП да подобрят държавните действия по отношение на премахването на телесното наказание срещу деца.

Позитивна дисциплина (РП 2)

Основната цел на РП 2 (Позитивна дисциплина) е да насърчава прилагането на практиките на позитивната дисциплина сред родители и настойници. На първо място, това ще доведе до разработване на национални доклади за програмите за обучение, насочени към родителите в различните национални контексти. След това тези доклади ще бъдат използвани за анализ на пропуските от гледна точка на обхват, нужди и подходи. РП 2 обхваща също обучения, ориентирани към родители и настойници, проведени в страните участнички. Основната цел на тези програми за обучение е да се подкрепят родителите и да се подобрят възпитателните им умения, като същевременно допринася за предотвратяването на телесното наказание срещу деца. Накрая, родителите ще имат възможност да споделят опита си (по време на обучителни сесии, а и след това, по време на „разговорите на чай“).

Кампании за повишаване на осведомеността (РП 3) –

Тук са включени дейности, фокусирани върху обучения и осведоменост. В този работен поток, ще бъдат разработени различни инструменти за повишаване на осведомеността за преодоляване на културно-социалното приемане на телесното наказание над деца - особено със създаването на едно приложение, както и видео със съвети и стратегии, за да се повиши осведомеността и да се образуват децата в съответствие с принципи на позитивна дисциплина. Тези дейности включват и изложби и кампании за повишаване на информираността във всяка страна.

Повече информация за проекта можете да намерите тук: <http://www.handsupchildren.org/en/home>

Дефиниция на телесното наказание

В Република България се смята, че на практика телесното наказание е забранено по отношение на всички граждани. Макар че като термин телесно наказание не съществува в нормативната уредба, чрез използването на понятията: насилие, вреда, повреда, отглеждане по начин, който не накърнява достойнството на детето и др., се смята, че се изчерпва възможността то да бъде допустимо. Глобалната инициатива за елиминиране на телесното наказание над деца отчита, че България е забранила телесното наказание навсякъде¹.

Забрана за телесно наказание за първи път се появява в Семейния кодекс, където се посочва, че „родителят няма право да използва насилие, както и методи на възпитание, които уронват достойнството на детето” (чл. 125, ал. 2 от СК). Както се вижда, текстът забранява не само физическото насилие над детето, но и използването на неподходящи методи на

¹ <http://www.endcorporalpunishment.org/progress/country-reports/bulgaria.html>

възпитание, които биха могли да причинят психическо нараняване на детето.

Наказването на телесното наказание може да се извърши според разпоредбите на Наказателния кодекс на Република България, когато то съставлява престъпление. Телесното наказание на практика е криминализирано в случаите, когато е причинена телесна повреда, чл.128 – 134 на НК², като голяма част от леката и средна телесна повреда се считат за престъпления от частен характер и се образува наказателно производството по тѣжба на пострадалия. Наказателният кодекс класифицира като по-тежко престъпление причиняването на телесна повреда на малолетни лица – чл. 131, ал.1, т. 4, което означава деца, ненавършили 14 години.

Във връзка с реалната забрана на телесното наказание и наказването за неговото прилагане, трябва да се спомене и това, че Наказателният кодекс, чл. 187 предвижда наказание лишаване от свобода до три години или с пробация, както и с обществено порицание за този, „който изтезва малолетно или непълнолетно лице, намиращо се под негови грижи или чието възпитание му е възложено, ако извършеното не представлява по-тежко престъпление.” От издадените през 2017 г. общо 25 800 присъди едва 179 са в раздел «Престъпления против младежта», чл. 187-193³.

Защита от телесно наказание може да се извърши и според разпоредбите на Закона за защита от домашно насилие, когато то е определено като насилие. Според ЗЗДН, **чл. 2.** „(1) Домашно насилие е всеки акт на

² <http://lex.bg/laws/ldoc/1589654529> изм. и доп. ДВ. бр.95 от 29 Ноември 2016г.

³ <http://www.nsi.bg/bg>

физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпругеско съжителство.(2) За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.”

Според чл. 5. (1) мерките за защита от домашното насилие, които могат да се прилагат и за защита на деца са „1. задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие; 2. отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда; 3. (доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището,; 4. временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, при условия и срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето; 5. задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми; 6. насочване на пострадалите лица към програми за възстановяване.

.....

(4) Във всички случаи съдът с решението по чл. 15, ал. 1 налага на извършителя и глоба в размер от 200 до 1000 лв.”

В новоприетия Закон за предучилищно и училищно образование също няма изрична забрана на телесно наказание, но в чл. 171. (1) като право на децата се определя правото им „1. да бъдат обучавани и възпитавани в здравословна, безопасна и сигурна среда;” а в чл. 174. (4) на закона се предвижда, че „при работата с децата и с учениците институциите в системата на предучилищното и училищното образование основават

действието си на принципа на позитивната дисциплина, който се свързва с мерки и подходи, гарантиращи изслушване на детето и ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите.” Санкциите за един ученик са предвидени в чл. 199. на закона и включват: забележка; преместване в друга паралелка в същото училище; предупреждение за преместване в друго училище; преместване в друго училище; преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение, както и отстраняване от час или от учебни занятия. В чл. 219 който определя правата и задълженията на педагогическите специалисти в ал.2, т. 3 е отбелязано, че те са длъжни да „зачитат правата и достойнството на децата, учениците и другите участници в предучилищното и училищното образование”.

Нарушаването на правата на децата и тяхната закрила са в компетенциите на приетият през 2000 г., **Закон за закрила на детето, (ЗЗД)**, където е **въведена забраната за използване на физическото насилие, дефиниция на това какво е насилие, мерки за закрила при нарушаване на правата на децата и рамка на институционална система за закрила на детето.**

Според ЗЗД насилие е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. Законът също въвежда забраната за използване на физическото наказание като метод за възпитание на детето, чрез формулиране на правото на детето „на закрила срещу нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси” (чл.11, ал.2 от ЗЗД). Текстът въвежда правото на детето на

защита от насилие, включително в семейството, предвидено в чл.19, ал.1 на Конвенцията на ООН за правата на детето. **По-специално законът постановява, че всяко дете има право на закрила срещу „въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие, нарушаващите неговото достойнство методи на възпитание, физическо, психическо или друго насилие и форми на въздействие, противоречащи на неговите интереси, и използване за проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие.“**

Законът регламентира и мерките за закрила на детето, включително и настаняването на дете извън семейството. В допълнителните разпоредби, ал. 1, т.11, законът определя като дете в риск, всяко дете „което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;”.

Правилникът за прилагане на ЗЗД е приетото вторично законодателство по прилагането на Закона за закрила на детето. В допълнителните разпоредби към Правилника за прилагане на ЗЗД са дадени за първи път в нашето законодателство определенията за различните видове насилие (физическо, психическо, сексуално насилие, пренебрегване), позволявайки по-прецизно идентифициране на случаите, по които да работят социалните работници и експертите от системата за закрила на детето. Предприетите мерки са съобразени с водещия риск за детето и защита на неговия най-добър интерес.

В най-общ смисъл **насилието** е дефинирано в §1 т. 1, която гласи: „Насилие над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до

действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна или социална среда”. В & 1 т. 2 **физическото насилие** се определя като „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето”. **Пренебрегване на детето** е дефинирано в Допълнителната разпоредба, & 1 т. 5: “Пренебрегване е неуспехът на родителя, настойника или попечителя или на лицето, което полага грижи за детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи”.

Според ППЗЗД, допълнителна разпоредба, & 1, т. 3 **психическо или емоционално насилие** са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

Философията на ЗЗД е насочена не толкова към наказанието на тези, които извършват насилие над дете и не полагат грижи за детето, колкото е ориентирана към закрила на децата чрез прилагане специални мерки, предвидени в този закон, и включващи също оказване на помощ и поддръжка на родителите в отглеждането и възпитанието на децата.

Прегледът на нормативната уредба показва ясна тенденция към поставяне на принципа на най-добрия интерес на детето и правата на детето като водещи принципи във всички политики, дейности свързани с деца.

Националната стратегия за детето (2008-2018) не предвижда никакви мерки по отношение на телесното наказание, този израз дори не присъства в документа. В приеманата ежегодно Национална програма за закрила на детето, която операционализира Стратегията, за 2017 г. също не са предвидени никакви действия по отношение на телесното наказание.

В началото на 2017 г Министерски съвет прие новата Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца /2017-2020 г./ - специализиран документ, насочен към справяне с всички форми на насилие. Тази програма задава националната рамка на политиката в областта на насилието срещу деца чрез механизъм за координация и комуникация между държавните органи, представителите на гражданското общество и неправителствения сектор във връзка с необходимите мерки за превенция на насилието във всичките му форми. Основните принципи заложи в него са:

1. Зачитане правото на децата техните висши /най-добри/ интереси да бъдат от първостепенно съображение във всички действия, по всички въпроси, които ги засягат или се отнасят до тях, особено когато децата са жертви на насилие.
2. Правото на децата да бъдат изслушвани и правото да се придаде дължимото значение на техните възгледи, като това следва да бъде зачитано и осигурявано във всички процеси на взимане на решения, детското участие следва да има централно място в тази програма.
3. Зачитане на първостепенната роля на семействата за полагането на грижи и закрила на децата, както и за предотвратяване на насилие.

4. Гарантирането на основните права на децата да бъдат зачитани тяхното достойнство и физическа и психологическа цялост чрез фокус върху общата (първична) превенция на всички форми на насилие, осъществявана чрез системата на социалните услуги, обществено здраве, образованието, и други подходи.

В аналитичната част на този документ телесното наказание като форма на насилие не е упоменато и съответно не е изследвано като феномен. В частта с предвидените стратегически цели обаче като Стратегическа цел 2 е записано „Създаване на ефективна система за превенция на домашното насилие над деца”, а нейната първа оперативна цел е „Повишаване информираността на децата и родителите и ограничаване на случаите на използване на телесното наказание като форма на възпитание”. Предвижда се приемането на план за изпълнение на тази програма, но в последната чернова на този документ, известен на ИСДП не бяха предвидени никакви мерки и действия за справяне с телесното наказание.

Очевидно, телесното наказание към момента не се припознава като съществен проблем от държавата, въпреки, че проучване на тема „Нагласи на родители и млади хора към три от правата на децата“, проведено по поръчка на Национална мрежа за децата от агенция ЕСТАТ през 2013 г. показва, че **39% от родителите подкрепят удрянето на шамар като възпитателен подход. Тези родители биха използвали някаква форма на телесно наказание в случаите, когато не могат да се справят с поведението на детето си. Само 6% от тях, категорично твърдят, че нямат друга алтернатива в трудна ситуация.** Позитивен факт е, че мнозинството респонденти отхвърлят телесното наказание като форма на възпитание. Това е всъщност последното налично проучване по темата, което служи и за основа на целите в този план.

Същото изследване показва, че на декларативно равнище, участниците в проучването заявяват висока подкрепа за това държавата да се намесва в семейство, в което се пляска дете - 57%-58% т.е. над половината от участниците. При форсирана хипотеза за малтретиране в семейството, готовност да подадат сигнал заявяват 85% от младите без деца и 80% от родителите. На фона на тази декларация, над 80% споделят, че опитите да се намесваш в семейни разправии носи само негативи. Широката подкрепа на държавна политика при насилие над деца съпоставена с нагласата за въздържание от намеса в семейството носи и съответната голяма вероятност да не се стигне до активно поведение и подкрепа на подобни политики.

Както бе посочено в Националния оценителен доклад относно телесното наказание в България, изработен от ИСДП през 2011 г., най-добрата превенция е в повишаване качеството на родителската грижа и в тази връзка се цели да се подкрепи позитивното родителство и да се съдейства за превенция от използването на телесното наказание като възпитателно средство.

Няколко проучвания са показали, че телесното наказание срещу деца е обичайна практика в домовете на децата - често над 50% разпространение в национални и международни извадки (Lansford & Deater-Deckard, 2012; Runyan et al., 2010; Straus, 2010; Zanoti- Jeronymo et al., 2009); че родителите са основните автори на агресията (Bérgamo & Bazon, 2011; Pinheiro & Williams, 2009; Zanoti-Jeronymo et al., 2009); и се счита за сериозен проблем за общественото здраве (Minayo, 2001; Световната здравна организация [СЗО], 2014 г.); Има ясна нужда родителите, които използват такава практика, да получават насоки за позитивно родителство, за да подобрят родителската компетентност и да спрат насилствените дисциплинарни практики.

Освен това трябва да се насърчава достъпът до стратегии, които ефективно помагат на родителите да определят граници и правила за последователна дисциплина, като им позволяват да управляват и предотвратяват неподходящо поведение, без да се връщат към насилието, като по този начин допринасят за здравословното взаимодействие и развитие на децата (Mercy, Butchart, Rosenberg, Dahlberg & Harvey, 2008; Santini & Williams, 2011). Един от начините за популяризиране на тези насоки е чрез родителски програми, които са интервенции, предназначени да увеличат или променят родителските практики чрез обучение и подкрепа с основната цел да допринесат за благосъстоянието на децата си (Smith, Perou & Lesesne, 2002). Поради това програмите за отглеждане на деца са подходящи стратегии за превенция на насилието, по-специално чрез намаляване на малтретирането и предотвратяване на развитието на насилствено и противообществено поведение при децата (Sanders & Pidgeon, 2011).

Описание на пропуските в законодателството и неговото прилагане

Представените тук изводи са резюме на предварително подготвен анализ. Пълният текст на анализа можете да намерите тук:

<http://sapibg.org/bg/event/rcete-gore-za-premahvane-na-telesnoto-nakazanie>

Прегледът на нормативната уредба поставя и някои сериозни въпроси, свързани с действителната забрана и санкциониране на проявите на телесно наказание в България:

- Липсата на забрана на телесно наказание и приета легална дефиниция за него води до възможност за субективност при определяне или не на едно или друго телесно наказание като физическо или друго насилие, за да бъде санкционирано;

- На практика се разпознава като престъпление само причиняването на тежка физическа вреда или изтезаване; когато наказателно преследване може да бъде иницирано само по жалба на пострадалия а пострадалият е дете под 14 години, е много трудно то да иницира таково преследване;
- В българското общество все още има висока толерантност към наказанието като възпитателно средство, включително „леките“ форми на телесно наказание. Има позитивна тенденция към отхвърляне на боя и особено боя с употреба на средство като метод за възпитание. Сред младите родители, особено в по-големите градове и сред тези с по-високо образование все повече се идентифицира одобрение и стремеж за прилагане подходите на позитивно възпитание. Има необходимост от подкрепа на родителите, учителите и хората, които полагат грижи за въвеждане на практики на позитивно възпитание. В това отношение е необходимо да се провеждат повече и по-качествени академичните изследвания, въвеждане на научни подходи при разработване и валидиране на нови програми, практики, ръководства и пр.
- В подготовката на кадри като педагози и социални работници липсва достатъчно информация за телесното наказание и позитивната дисциплина
- Липса на нормативна възможност социалните служби да се намесват при телесно наказание
- Като цяло, липсват водени и иницирани от държавата кампании срещу телесното наказание. Повечето кампании по темата са иницирани от неправителствени организации.

Детската гледна точка по данни на списание „Жената днес“:

<https://www.jenatadnes.com/malkiyat-prints/pedagogika-na-shamara/>

В две столични училища е направена анонимна анкета. Участват около 100 ученици – 60 момчета и 38 момичета на възраст 11-13 г. Само двадесет от тях никога не ядат бой: 11 момчета и 9 момичета. Останалите деца признават чистосърдечно, че им се случва – на кого по-често, на кого по-рядко.

Причините?

- за слаби оценки;
- правят бели (чупят скъпи вещи, дразнят сестрите си, цапат се, и др)
- не слушат (не си оправят стаите).

В доклада „Моят глас е важен“ от Национална консултация с деца във връзка с актуализирането на Националната стратегия за детето 2008 – 2018 г, проведена от УНИЦЕФ през 2015 г., децата са били запитани и кои са според тях най-важните проблеми на децата (в България и по света). На четвърто място сред проблемите, които стоят пред децата е поставено насилието. То е посочено от 38% от анкетираните за децата в България и 35% за децата по света. Насилието е проблем преди всичко за децата от малките градове. Момчетата показват особена чувствителност към насилието вкъщи или в училище, а момчетата са негативно настроени към насилието между самите деца. Насилието се проявява под различни форми: основно като психически тормоз, унижение и грубост, но също и като сексуален тормоз и побой. За България всяко четвърто дете (около 25%) посочва конкретно насилието между децата в училище. Свързана с насилието е и агресията, която също се посочва от децата като проблем. Тя се проявява предимно като вербална агресия както между самите деца, така и между децата и възрастните, децата и учителите, децата и

родителите. Регистрират се и случаи на агресия под формата на физическо насилие между деца или спрямо деца.

В рамките на преките консултации децата, които живеят в ромски общности, споделят често, че усещат насилието като психологически натиск върху тях, който, наред с агресията между връстниците им, ги тревожи. Затова призовават: „не бийте децата; възрастни, трябва да изслушвате децата, преди да извършвате каквото и да е било; не се карайте на децата; не удряйте децата си“ (пряка консултация с деца от ромски произход и живеещи в ромски общности, София).

Как децата си представят родителството?

„За да бъдеш добър родител трябва да се научиш да казваш повече ДА; да имаш доверие на децата; да слушаш повече, да отделяш повече време за детето; да му създаваш удобства, да почивате заедно някъде, да не го претоварваш със задачи; да му помагаш да има повече приятели, да правиш компромиси, да не делиш двете деца. Не удряй! Не скуби! Не карай детето да работи! Не го карай да те мрази! Не го тормози с думи. Възпитавай го. Не го изоставяй, не го подценявай, казвай му мили думи, прегръщай го, целувай го“ (пряка консултация, деца от ромска общност).

„Да дават на детето храна, вода и дом. Никога да не го оставят само и изоставят в дом! Давайте му любов, гушкайте го, целувайте го, говорете му и го слушайте, разхождайте се заедно. Не го удряйте, не го блъскайте, не го оставяй само у дома. Не го скуби никога!“ (пряка консултация, деца със специални образователни потребности).

„Нека възрастните да ни разбират, когато грешим, защото няма безгрешни. Нека родителите да не бият децата си, когато направят нещо лошо“ (момче, 12-13 г., малък град)

Философия на на този документ

Първоначално този документ целеше да се изработи с партньорство на различни професионалисти план за действие, който да се разпознава от институциите. По време на консултациите с експерти бе повдигнат въпроса, че разработването на национален план и проемането му изискват политическа воля. Ето защо ИСДП реши да разработи свой собствен план за действие по отношение на телесното наказание в бъдещите 3 години, както и да подготви препоръки към държавните институции по отношение на елеминирането на телесното наказание.

Основните принципи, на които почива плана на ИСДП са:

- Зачитане на правата и достойнството на детето
- Включващи подходи
- Действия, базирани на доказателства
- Ефективност
- Равенство на половете
- Семейството е най-добрата среда за отглеждане на детето, като родителите и детето си дължат взаимно уважение

Основната цел е да се насърчи ефективното прилагане на забраната за телесно наказание над деца в България.

Правната реформа за забрана на телесното наказание във всички места е жизненоважна, но няма да постигне реална промяна за децата, освен ако не се постигне промяна както в преобладаващите нагласи, които оправдават и подкрепят нейната продължителна употребата и в условията, които възпират или възпрепятстват промяната. Кампанията за социални промени е сложно свързана със законовата реформа. Законът вече забранява телесното наказание на децата, а кампанията за прекратяване на използването му е за осигуряване на пълно познаване и ефективно прилагане на закона и законът предоставя солидна правна основа.

Оперативни цели

- а. Да се намали делът на родителите, които имат положително отношение към телесното наказание над децата си с 15% спрямо нивата, отчетени през 2013 година.**

Дейност 1: осъществяване на национална кампания за превенция на телесното наказание и повишаване на осведомеността на родителите за вредите от телесното наказание и какви са алтернативите;

- Он-лайн кампания
- Чрез участие в медии
- Видео-клип
- Форум
- Мобилно приложение

Дейност 2: Провеждана на индивидуална и групова работа с родители

- Провеждане на програмите „Без шамар” и „Power” в услугите на ИСДП с цел повишаване на родителската увереност и разбиране за позитивната дисциплина
- Провеждане на индивидуална работа с родители

Дейност 3: изработване на материали за семействата по позитивно дисциплина и разпространението на тези материали;

- Анализ и издване на наръчник с добри практики на програми за родители
- Разпространение на наръчника сред семейства, с които ИСДП работи
- Разпространение на наръчника в училищата и детските градини, с които ИСДП работи

Дейност 4: разпространяване на материали относно вредите от телесно наказание, съответно ползите от позитивното родителство, изработени от други организации

- Разпространение на резултатите от проект “Chapter”
- Подкрепа на коалиция „Детство без насилие”

в. Да се насърчи активното включване на институциите в борбата с телесното наказание

Дейност 1: застъпнически дейности пред институциите

- участие на представител на ИСДП в работната група за плана за насилието.....;
- представяне на резултатите от изследването за телесно наказание, включително и съдебната практика на кръгла маса
- участие на ИСДП в други коалиции, например коалиция „Детство без насилие” с цел въвличане на други съмишленици

с. Насърчаване на позитивната дисциплина в училище за качествено образование и въвличане на децата:

Създаване на модел за устойчива и сигурна среда в училище без насилие и агресия, основана на развитие на силните страни и ресурсите на децата.

- Повишаване на капацитета на учители, родители и за добро отношение /третиране / в училище и превенция на насилието над деца.
- Подкрепа на активното участие на ученици в осигуряване на активна и безопасна среда.

Програми за работа с ученици:

- превенция на училищен тормоз, интернет тормоз, сексуално насилие и експлоатация;
- развитие на социални умения, умения за общуване, за справяне с гнева, за мислене и вземане на решения;
- информиране за права, включително и в ситуации на правонарушения и конфликт със закона;
- повишаване на уменията на юношите да разпознават физическо, сексуално и емоционално насилие и тормоз между връстници и между дете – възрастен; превенция на проблемно поведение; разпознаване и справяне с агресивни прояви.

Програми за родители:

- позитивно родителство с цел развиване на уменията на родителите за познаване на особеностите на детското развитие в различни възрастови периоди и посрещане на нуждите на децата във всеки от тях; ненасилствени подходи за общуване между родители и деца.

Програми за педагогически специалисти:

- прилагане на подхода Резилианс и доброто третиране;

d. Повишаване на капацитета на специалистите, работещи с деца и семейства

- Чрез включване на темата за телесно наказание в обученията на ИСП, когато това е уместно

- Чрез провеждане на обучения по програма “Power” и програма „Без шамар”

Препоръки към държавните институции:

- Въвеждане на дефиниция за телесно наказание в законодателството
- Финансиране на повече количествени и качествени академични изследвания и въвеждане на научен подход при разработване, оценка и валидиране на нови програми, практики и т.н. по отношение на телесното наказание
- Въвеждане на апозитивното родителство и позитивната дисциплина в академичните програми на висшите учебни заведения за специалности като педагогика, социална работа, педиатрия и др.
- Насърчаване на провеждането на програми за родителска подкрепа
- Държавна национална кампания против телесното наказание
- Национални програми за професионалисти, които работят със семейства, за да разберат важноста на това да се борят с телесното наказание и как да го правят, както и да разберат ролята си
- Даване на достатъчно правомощия на социалните работници да насочват родители към специализирани програми в случаи на телесно наказание
- Указание към педиатрите за даване на съвети на родителите за ненасилствено отглеждане на детето и информация към педиатрите за вредите от телесното наказание;
- Включване на забраната за телесно наказание в учебната програма като част от гражданското образование

- Включване на събирането на данни и за телесното наказание в
плануваната за изграждане национална база данни за насилието.